

Kosmický aspekt bytosti Michaelovy

Sergej O. Prokofjev

*„A tak když mluvíme o správném pochopení Michaelova impulsu
v naší době, hovoříme o správném chápání Kristova impulsu.“*

Rudolf Steiner, 20. května 1913 (GA152)

Abychom se ještě více přiblížili k pochopení kosmického aspektu Michaelovy bytosti na základě předkládané práce, chceme vzít jako východisko její vztah k Sofiině sféře v makrokosmu.

Určitou stránku tohoto vztahu popisuje Rudolf Steiner zevrubně v přednášce z 10. ledna 1915. Mluví se v ní o tom, jak se ve vývoji filosofie na Zemi, který se uskutečňuje každých 700 až 800 let, objevuje působení takzvaného „slunečního zákona“, což znamená, že se v zemské oblasti opakuje nadmyslové působení toho, co se odehrávalo na starém Slunci mezi hierarchií duchů moudrosti (kyriotetes) a hierarchií archandělů, neboli v řeči hvězdného písma - ve zvěrokruhu mezi oblastí Panny a Kozoroha.

Následkem tohoto původního nikoli se zemským vývojem, ale s vývojem na Slunci spojeného společného působení duchů moudrosti a archandělů přicházejí síly kosmické Sofie stále více z kosmu na Zemi: „Takže nám z mlh dějin filosofie vystupuje vstříc bytost, ke které vzhlížíme jako k bohyni, jež sestupuje z božských oblačných výšin“ (GA 161).

Pozvolný sestup „bohyně Filo-Sophie“ k Zemi souvisí s centrálním Michaelovým mystériem, které pochází z jeho zvláštního vztahu k Sofiině sféře. Je to poslání Michaelovo jakožto správce kosmické inteligence. Neboť v této činnosti, kterou uskutečňují archandělé pod vedením duchů moudrosti v našem kosmu, sloužící Sofiině sféře, zaujímá archanděl Michael centrální a vůdčí postavení.

Jak jsme vylíčili ve druhé kapitole prvního dílu, je vůdčím duchem moudrosti v oblasti Slunce ten, jehož branou sestoupila kdysi kosmická Kristova bytost z duchovních výšin ke Slunci. A tohoto vůdčího postavení mezi ostatními duchy této hierarchie dosáhl díky svému zvláštnímu vztahu ke Kristově bytosti.

Něco podobného, jen na jiné odpovídající úrovni, můžeme říci o archandělu Michaelovi. Také on jakožto sluneční archanděl má mezi všemi jemu odpovídajícími bytostmi bezprostřední vztah ke Kristově sféře. O tomto zvláštním postavení Michaela v kruhu archandělů říká Rudolf Steiner: „On, Michael, je nejvíc vynikající a nejvýznamnější bytost v hierarchii archandělů. Staré národy ho nazývaly ‚Tvář Boží‘“ (GA 152, 2. 5. 1913). Na jiném místě téže přednášky ho Rudolf Steiner také nazývá „největším, nejmocnějším, nejvýznamnějším“ v kruhu archandělů. A v jedné z pozdějších přednášek ještě k tomu připojuje: „Je jedním z řady archandělů, ale je do určité míry nejpokročilejším ... svou podstatou nejvyšším z archandělů“ (18. května 1913).

Jinými slovy: v rámci hierarchie archandělů zaujímá Michael právě tak centrální místo jako bytost vůdčího slunečního ducha moudrosti v hierarchii kyriotetes. To ale znamená, že mezi všemi duchovními bytostmi, které patří k hierarchii archandělů, působí zejména vůdčí duch moudrosti prostřednictvím Michaelovy bytosti, která je ve zmíněném smyslu jeho nástrojem a prostředníkem při utváření určitého procesu v zemském vývoji.

Z inspirací za ním stojících a skrze něj působících duchů moudrosti - a zvláště toho nejpokročilejšího mezi nimi - tvoří Michael duchovní impulsy, aby splnil své poslání v našem kosmu při správě nebeské inteligence. K tomu píše Rudolf Steiner: „Michael si ale nikdy intelektualitu nepřivlastnil. Spravuje ji jako božsky duchovní sílu, v níž se cítí spojen s božsky duchovními mocnostmi“ (GA 26, kapitola Světové myšlenky v činnosti Michaelově a v činnosti Ahrimana). A pod označením „božsky duchovní mocnosti“ je třeba chápat v první řadě ty bytosti, které patří k hierarchii duchů moudrosti.

Poté, co Kristova bytost opustila Slunce, aby uskutečnila na Zemi mystérium Golgoty, udály se v duchovní oblasti, v nichž měl za úkol působit Michael, hluboké proměny, jež spočívaly v tom, že kosmická inteligence, kterou spravoval, - nebo řečeno obrazně „závoj nebeské Sofie“ - pozvolna opustila sluneční sféru a sestupovala k Zemi, aby se na ní stala základem vývoje vlastního individuálního myšlení lidí (viz GA 240, 20. 7.1924 a GA 237, 8. 8. 1924). To se dělo asi do 8. křesťanského století.

Vyjádřeno v řeči hvězdného písma to znamená, že substance kosmické inteligence poté, co přišla ze zvěrokruhu z oblasti Kozorooha (sféra archandělů) a prošla oblastí Vodnáře, dosáhla až v 8. století sféry působení lidstva, to znamená pozemského, materiálního světa (oblast Ryb).

V této nejnižší oblasti se potom sama vyvíjela od 9. až do 19. století silami lidí, bez jakéhokoli Michaelova zásahu a dostala se více do nebezpečí, že bude spojena s čistě materiálním děním.

Tato nová situace přiměla Michaela, aby přijal rozhodnutí, že během své nejbližší vlády si znovu vytvoří bezprostřední vztah k inteligenci, která se nyní stala pozemskou, a že jakýmsi způsobem „sestoupí“ k Zemi. To popisuje Rudolf Steiner následovně: „Michael sestoupil na Zem. Mohl znovu nalézt to, co musel nyní udělat pro svůj vývoj v mezidobí, aby lidé přišli k inteligenci a svobodě, jen na Zemi, takže to nyní musí uchopit na Zemi, opět se na Zemi stane pánem nad inteligencí, která ale působí nyní v lidstvu“ (GA 237, 28. 7.1924). A na jiném místě říká: „Nastupuje, aby zůstal u objektu své správy, cestu z kosmu k lidem. Je na této cestě od osmého křesťanského století, ale vlastně přišel se svou pozemskou funkcí, do které se proměnila jeho funkce kosmická, teprve v poslední třetině devatenáctého století“ (GA 26, kapitola Michaelovy zkušeností a zážitky při plnění jeho poslání).

Tak zde vidíme proces postupného Michaelova „sestupu“ k lidstvu, jenž začal asi v 8. století a skončil v roce 1879. To ale není nic jiného než rozpínání Michaelovy moci nad oblastí, která je ohraničena od Panny a Kozoroha „nahore“ až „dolů“ do oblasti Vodnáře a zejména Ryb. To bylo pro Michaela z duchovního hlediska možné jen proto, že vystoupil ze stupně archanděla na úroveň vůdčího ducha naší doby neboli na stupeň archai.

Podle sdělení moderní duchovní vědy má archanděl plně vyvinutého životního ducha, ale bytost z řádu archai zcela vyvinutého duchovního člověka. Těmito silami může Michael jakožto arché

působit v celém zemském dění, a to až k nadsmyslovým elementům samotného materiálního světa: „Archanděl Michael stále usiloval o to, aby se stal z pouhého archanděla duchem času, aby dosáhl takového vývoje, že by mohl zasahovat do života lidí nejen z hlediska nadzemského, ale bezprostředně i z hlediska pozemského. Archanděl Michael se měl za úkol připravit, aby sám sestoupil na Zem a určitým způsobem znovu prožil onen velký proces samotného Ježíše Krista, znovu prožil tuto velkou událost: aby zde na Zemi zaujal své východisko a dále působil z hlediska Země“ (GA 174a, 17. 2.1918).

A v jiné přednášce poukazuje Rudolf Steiner na tuto skutečnost následovně: „Michael je určitým způsobem nejsilnější z vedoucích duchů času, kteří se mezi sebou stále střídají ... Ostatní byli činní v duchovnu především duchovně. Michael má síly k tomu, aby protlačil ducha až k fyzickému světu“ (GA 157,19.1.1915). Z tohoto důvodu platí i v naší době to, že „Michael nás musí proniknout jako mocná síla, která může prohlédnout materiálně a zároveň vidí v materiálu duchovno, když se v materiálu všude vidí duch“ (GA 194, 22. 11. 1919).

Ze stanoviska hvězdného písma tento proces Michaelova vnitřního vzestupu znamená, že může čerpat od roku 1879 duchovní síly v makrokosmu ve zvěrokruhu

nejen z oblasti Vah, jak tomu bylo v dřívějších případech (proto drží v mnoha starých zobrazeních v ruce váhy), ale také z oblasti Panny:

7. duchovní člověk Panna
6. životní duch a Váhy

Tak je Michael, poté co se pozvedl do oblasti Panny a dosáhl stupně ducha času, schopen vysílat své impulsy do celého zemského vývoje až k vlastnímu materiálnímu dění (Ryby). To má ten následek, že také vstupuje v makrokosmu do zcela nového vztahu ke sféře Sofie. Neboť když představuje jeho vztah k slunečním duchům moudrosti - a obzvláště k nejpokročilejšímu mezi nimi - jakýsi druh „vzpomínky“ na bytí starého Slunce, jeho pozemským obrazem je vývoj filosofie, tak se nyní pro něj stává tento vztah něčím současným.

A to znamená, že od poslední třetiny 19. století přináší Michael lidem Sofiiny síly úplně novým způsobem, ne už z minulých, ale bezprostředně z přítomných zdrojů v makrokosmu.

Můžeme také říci: co daroval Michael „Filo-Sophií“ lidstvu jako duchovní světlo minulosti, to se stává „Anthropos-Sophií“ duchovním světlem současnosti, to září v duchovních temnotách materialistického zatemnění dnešního stavu lidstva: „Michael nám může dát nové spirituální světlo, které můžeme sledovat jako přetvoření toho světla, které jím bylo dáno v době mystéria Golgoty, a lidé naší doby se smějí postavit do tohoto světla“ (GA 152, 2. 5.1913).

Když Michael posílá lidstvu kosmické síly ze zvěrokruhu z oblastí Panny až k Rybám, stává se ochráncem moderní sedmičlenné cesty zasvěcení, jak ji popsal v Tajné vědě v nástinu prostřednictvím Michaelovy inspirace Rudolf Steiner. „Michaelovým úkolem je vést člověka cestou vůle znovu tam, odkud přišel, tam, kde sestoupil cestou myšlenkového prožívání nadmyslna k prožívání smyslovému ve svém pozemském vědomí“ (GA 26, str. 67, myšlenka 105).

A Michael to může vykonat, protože „jde znovu vzhůru po cestách, po kterých lidstvo sestoupilo na stupních duchovního vývoje až k uplatnění inteligence. Ale Michael povede vůli vzhůru cestou, kterou sestoupila moudrost [to znamená Sofiiny síly] až ke svému nejnižšímu stupni, k inteligenci“ (tamtéž, str. 71, myšlenka 106). A to znamená, že Michael vede lidstvo v naší době cestou vůle od smyslového světa z prožívání nadmyslového světa.¹²⁰ A tak nazývá Rudolf Steiner, zvláště ve svých raných přednáškách, tuto cestu zasvěcení vůle popsanou v Tajné vědě v nástinu cestou křesťansko-rosikruciánského školení (viz například GA 104, 19. 6. 1908).

Ve hvězdném písmu se to dá vyjádřit následovně: Od impulsů, které vycházejí z oblasti Panny, až k impulsům z oblasti Ryb sestupovalo lidstvo až do začátku 19. století po cestách moudrosti. Od roku 1879 ale chce Michael znovu vést lidstvo zpět

cestami vůle od Ryb k Panně, to znamená přes všech sedm stupňů moderního zasvěcení.

Z trochu jiného hlediska poukazuje na tento proces Rudolf Steiner také v přednášce z 30. listopadu 1919 (GA 194), v níž ho popisuje jako „světelný duševní proces“, jako začátek „nové jógy vůle“, jejíž vývoj má sloužit namísto staré jógy jako základ budoucí „Michaelově kultuře“.

„Jasně denní světlo

zazářilo v lidských duších“

- jak už na to poukázal Willem Zeylmans van Emmichoven ve své knize Základní kámen, vztahují se oba verše ze čtvrté části meditace Základního kamene ke světlu nového vědomí, které chce Michael dnes vnést do vývoje lidstva.¹²¹ A tento nový úkol vedoucího slunečního archanděla v rámci zemského vývoje souvisí bezprostředně s onou proměnou, která nastala v jeho postavení v makrokosmu následkem mystéria Golgoty. Tuto proměnu charakterizuje Rudolf Steiner následovně: „Michael přinášel zjevení v noci a v naší době má přinášet zjevení během dne. Michael se má stát z nočního ducha denním duchem. Mystérium Golgoty pro něj znamená proměnu z nočního ducha v ducha denního“ (GA 194, 22. 11. 1919). To ale znamená: „Jako se dříve mohlo mluvit o Jahve-Michaelovi, o vůdci doby, můžeme nyní mluvit o Kristu-Michaelovi. Michael prodělal vzestup na vyšší stupeň, z ducha národa na ducha času, tím, že se stal z posla Jehovova poslem Kristovým“ (GA 152, 20. 5.1913).

Když si uvědomíme, že Michael až do mystéria Golgoty jakožto nejpokročilejší duch z hierarchie archandělů a jakožto bytost, která v sobě nosila plně vyvinutého životního ducha, zasahoval ve své kosmické činnosti v zodiaku až k Váhám, můžeme proniknout ještě hlouběji do smyslu těchto slov. Tam odtud vyvíjel v oné době jako tvář Jehovova neboli „tvář noci“ svoji činnost v „přítomnosti“ především ve směru „tmavých“ neboli „nočních“ částí zvěrokruhu, přičemž své síly čerpal zejména z oblastí od Štíra (Orla) až ke Kozorohu, a dokonce až k Vodnáři. V tom spočívala především v oné době Jedna stránka jeho kosmického poslání jako vůdčího ducha starohebrejského národa a jako připravovatele mystéria Golgoty na Zemi.

Zcela jiná stránka Michaelova poslání nám vynikne v jeho vztahu k starořeckému národu, v jehož středu působil nejen ze tří temných, ale také ze dvou světlých oblastí zvěrokruhu (Váhy a Panna). Ale toto „denní“ působení se v té době dělo ne z impulsů „přítomnosti“, ale z impulsů „minulosti“, z Michaelovy vzpomínky na společné

působení archandělů (oblast Kozoroha) a duchů moudrosti (oblast Panny) na starém Slunci a jeho pokračování na Zemi.

Dále se začíná Michael postupně od mystéria Golgoty a zvláště od 8./9. století stávat z tváře Jehovovy a jeho posla tváří a poslem Kristovým. To je pro něho, jak jsme právě viděli, zároveň spojeno s tím, že postoupil z hierarchie archandělů na vyšší úroveň k hierarchii archai neboli duchů času. Proces tohoto vzestupu začíná v 9. století a dosahuje svého naplnění v roce 1879.

Přitom se ukazuje jako nejdůležitější následek tohoto vzestupu plná nadvláda nad principem duchovního člověka a skutečnost, že Michael tím dosahuje bezprostřední vztah k oblasti Panny ve zvěrokruhu a k duchům moudrosti v ní působícím, nyní ne jako „vzpomínka“ na stav starého Slunce, ale jako současná realita. To má mimořádný význam pro Michaelovo postavení v našem kosmu. Neboť zatímco byl dříve Michaelův duchovní pohled zaměřen ve sluneční sféře z oblasti Vah více „dolů“, ve směru „nočního“ zvěrokruhu, obrací dnes svůj pohled spíše k oblasti jeho „denní“ strany - k Panně a ještě výš.

Jinými slovy: Michael se dnes pozvedá ze své minulé příslušnosti k planetárnímu aspektu Slunce (jako tvář Jehovova) také ke spojení s jeho hvězdným aspektem, čímž vstupuje do sféry působnosti „Mystického Beránka“ v makrokosmu a branou vedoucího ducha moudrosti může v přítomnosti přijímat zjevení kosmického Krista z ještě vyšších oblastí zvěrokruhu, ze Lva, Raka, Blíženců, Býka a Berana.

To je makrokosmický aspekt sdělení Rudolfa Steinera, že Michael se stává v naší době postupně tváří Kristovou, nositelem jeho nových zjevení pro pozemské lidi, jak to může být popsáno a vyjádřeno v řeči hvězdného písma.

V dnešní epoše se rozprostírá oblast Michaelova současného působení od Ryb až k Panně. „V Panně“ přijímá zjevení z ještě vyšších oblastí zvěrokruhu - a to až k Beranu, to znamená ze sféry „Mystického Beránka“ samotného. Dnešním hlavním Michaelovým úkolem je přinést lidstvu tato nejvyšší zjevení a pozemským nástrojem pro jeho splnění je anthroposofie.

Na tom, co bylo řečeno výše, lze lépe pochopit, proč v podání Rudolfa Steinera zaujímá právě Michael ze všech archandělských bytostí tak zvláštní vztah ke kosmické bytosti Krista. Protože Michaelovo bytí se rozprostírá v naší době od oblasti Ryb až k oblasti Panny, čímž může jeho vědomí dosáhnout až k Beranovi, který je v našem kosmu centrem vyzařování Kristových sil. Proto také hovoří Rudolf Steiner vždy znovu o „Michaelově impulsu, který stojí před impulsem Kristovým“ (GA 194, 23.11.1919), a to z hlediska hvězdného písma znamená: Michaelova cesta vede od Ryb k Panně a nachází své pokračování v cestě Krista jako „Mystického Beránka“ od Vah až k Beranovi.

V jedné další přednášce mluví Rudolf Steiner o současné epoše jako o době „vlády Krista-Michaela“ a popisuje pak, jak každá lidská duše bezprostředně před svým zrozením na Zemi je v duchovním světě přezářena společně působícím „světlem Michaelovým a láskou Kristovou“ (GA 218, 19. 11.1922), to znamená duchovním světlem Sofiiným z oblasti od Ryb až k Panně a substancí lásky „Mystického Beránka“ z oblasti od Vah až k Beranovi.

Rudolf Steiner nazývá Michaela „prostředníkem, poslem, vyslancem“, který má v dnešní době zjevení Krista v éterickém světě za úkol připravit lidstvo, aby „bylo schopno převést vědomí o Kristovi ze stavu nevědomí do stavu vědomí“ (GA 152, 2. 5.1913), neboť dnes má „najít lidstvo vysvětlení Krista a jeho prožití jako sluneční bytost... prostřednictvím ... slunečního ducha Michaela“ (GA 240, 21. 8. 1924). Michael je „předvojem slunečního ducha“ (GA 174a, 3.12.1914), který ho coby „pravice Krista Ježíše“ doprovází ročním koloběhem, když během sestupné doby kráčí před novým duchem Země a v době vzestupné ho následuje zpět do dálek kosmu, aby znovu načerpal své síly, které vydal v boji s drakem (GA 223, 31. 3.1923).

V současné epoše je Michael inspirátorem anthroposoficky orientované neboli spirituální vědy¹²⁶ jako prvních paprsků budoucího kosmického křesťanství. Proto také Rudolf Steiner říká: „Rozumět dnes Michaelovi znamená najít cestu k Logu, najít Krista žijícího na Zemi mezi lidmi“ (GA 26, kapitola Budoucnost lidstva a Michaelova činnost). Neboť Kristus dnes lidem posílá prostřednictvím své tváře, denního ducha Michaela, nové duchovní zjevení. Svědčí o tom Kristova slova, s nimiž se obrací ústy svého pozemského posla, vedoucího křesťanského zasvěcence naší doby, na všechny pozemšťany: „Nezjevil jsem se vám jen v těch dnech, v nichž byla napsána evangelia, budu k vám mluvit prostřednictvím svého denního ducha Michaela i nadále, jestliže ke mně hledáte cestu“ (GA 194, 22.11.1919).

Zvláštní vztah Michaelova ducha ke Kristově bytosti ale není vyčerpán tím, co bylo dosud řečeno. Můžeme prohloubit ještě více jeho pochopení, když si uvědomíme, že podle sdělení anthroposofického duchovního bádání působí čisté síly stálíc v hierarchickém kosmu „shora dolů“ až k duchům moudrosti; s nimi se dále spojují planetární síly působící až k duchům formy; pak následují „měsíční síly“, které se rozprostírají až ke sféře působnosti archandělů, a konečně „zemské síly“, které tvoří budoucnost lidstva na Zemi. Podíváme-li se na to v celku, dostáváme následující vztahy:

Hvězdný impuls	až k Duchům moudrosti	($\gamma - \eta$)
Hvězdný a planetární impuls	až k Duchům formy	($\gamma - \pi$)
Hvězdný, planetární a měsíční impuls	až k archandělům	($\gamma - \vartheta$)
Hvězdný, planetární, měsíční a zemský impuls	až k lidem	($\gamma - \kappa$)

Poslední ze zde uvedených stupňů se ukázal s Ježíšem Nazaretským jakožto nejvyšším reprezentantem lidstva po křtu v Jordánu, prostřednictvím jehož schrán působil na Zemi v průběhu tří let celý dvanáctý duchovní kosmos od Berana až k Rybám. Proto o něm říká Rudolf Steiner: „Kristus [Ježíš] stál vždycky pod vlivem celého kosmu, neudělal žádný krok, aniž by do něj nepůsobily kosmické síly. Co se zde odehrávalo u Ježíše z Nazaretu to se mohlo stát jen díky tomu, že celé tělo nathánského Ježíše zůstalo ovlivnitelným všemi silami kosmicko-duchovních hierarchií vedoucích naši Zemi ... celý duch kosmu působil v Kristu Ježíši“ (GA 15, III).

Z uvedených vztahů vyplývá, že Kristova bytost musela projít na své cestě od nejvyššího zdroje svých sil v makrokosmu (Beran) až ke svému vtělení na Zemi v schránách Ježíše z Nazaretu (Ryby) branou ducha moudrosti, ducha formy a branou archanděla. První branou vstoupil Kristus do sluneční sféry (Panna), druhou ji opustil (Štír) a spojil se s planetární sférou a třetí branou nakonec vstoupil do duchovního okolí Země (Kozoroh).

Přitom vytvořil pro Kristovu bytost první bránu vedoucí sluneční duch moudrosti, druhou nejpokročilejší sluneční elohim, Jahve, který tím, že přemístil své pole působnosti ze Slunce na Měsíc, mohl vytvořit cestu pro Krista blížícího se k Zemi ze sluneční a měsíční sféry. Měsíční sféru konečně opustil Kristus branou určité bytosti z hierarchie archandělů, aby se pak - vypouštěje hierarchii andělů (viz GA 152, 1. 6. 1914) - vtělil na Zemi do schrán člověka Ježíše z Nazaretu.

Tento archanděl, který posloužil bytosti Kristově jako brána, aby mohl sestoupit do duchovního okolí Země, je právě sluneční archanděl Michael, nejpokročilejší duch mezi všemi bytostmi své hierarchie, který je už ve starých dobách na jedné straně spojován s vedoucím duchem moudrosti a na druhé straně s elohimem Jahve, to znamená s těmi dvěma hierarchickými bytostmi, které byly bezprostředně účastny na procesu sestupu Kristovy bytosti k Zemi. Ale od té doby, kdy Kristus sestoupil k Zemi přes archandělskou sféru (oblasti Kozoroha), se začal Michael postupně měnit z tváře Jehovovy na tvář Kristovu.

Jako se vedoucí duch moudrosti zjevoval ve starých dobách jako tvář „Mystického Beránka“ a Jahve před mystériem Golgoty jako tvář Kristova, tak začíná dnes působit Michael jako třetí tvář Kristovy bytosti. Jako tvář ducha moudrosti (Sofie) působil Michael v antickém Řecku a ve všech slunečních mystériích starého světa, jako tvář Jehovova (boha „Jsem Já jsem“) u starých Židů. V dnešní epoše završuje svou cestu, když se předtím pozvedl na stupeň archai a vstoupil do zvláštního vztahu ke kosmické oblasti Panny, aby se stal tváří Kristovou, poté co do sebe přijal branou vedoucího ducha moudrosti síly „Mystického Beránka“ až k nejvyšší oblasti Berana.

Ale Michael nese ve své bytosti také následky jiných duchovních vlivů. V řeči okultní číselné symboliky se to dá vyjádřit následovně:

„1“ Michael jako ochránce nathanské duše a jako prostředník nového duchovního (Kristova) zjevení v naší době.

„3“ Michael jako nejpokročilejší archanděl v kruhu ostatních archandělů.

„5“ Michael jako tvář Jehovova a ve své vlastnosti jako sluneční archanděl, jako reprezentant duchovních sil šesti slunečních elohimů.¹³⁰

„7“ Michael jako tvář vedoucího ducha moudrosti a vůdce Sofiínských sil v zemském vývoji.¹³¹

„12“ Michael jako tvář Kristova („Mystického Beránka“).

To vše je potvrzeno mnohými výroky Rudolfa Steinera o Michaelově kosmické bytosti. Tak popisuje Michaelovu imaginaci: „Putuje časem a bytostně nese světlo z kosmu jako svou podstatu; vytváří teplo z kosmu jako zjevovatel své vlastní bytosti; putuje jakožto bytost jako svět a souhlasí sám se sebou, když souhlasí se světem, jak vede dolů k Zemi síly ze všech míst světa“ (GA 26, kapitola Světové myšlenky v působení Michaelově a v působení Ahrimanove). Těmto slovům můžeme porozumět, když si uvědomíme, že „světlem z kosmu“ jsou míněny kosmos pronikající Sofiínské síly a „teplem z kosmu“ kosmos oživující síly kosmické Kristovy lásky. „Putuje jakožto bytost jako svět“ - neboť jeho vědomí jakožto vědomí Michaela-Krista zahrnuje celý hierarchický kosmos, takže je schopen „ze všech míst světa“, to znamená ze všech dvanácti oblastí zvěrokruhu „vést dolů k Zemi síly“ jako nové zjevení kosmického Krista.

Nebo jiná Michaelova charakteristika: „Michael v sobě nese všechny původní síly svých bohů a lidí“ (tamtéž). Podle Tajné vědy v nástinu byli duchové moudrosti tvůrci hierarchie archandělů na starém Slunci a elohimové neboli duchové formy tvůrci člověka na Zemi. V uvedených slovech se také poukazuje na to, že Michael nese v sobě síly sedmi duchů formy - tvůrců člověka stejně jako síly duchů moudrosti jakožto tvář jejich vedoucího reprezentanta.

„Michael je duch síly“ (GA 194, 22.11.1919). Ale jeho síla nespočívá v potvrzování sama sebe, ale v jeho úplném oddání se kosmickému Kristu. To ho činí neporazitelným, proto bude vždy a na všech úrovních světového bytí porážet draka, ať už to bude protivník luciferský, ahrimanský nebo asurský. Neboť on nepůsobí jen jako Michael ve světě, to znamená jako určitá duchovní bytost, která patří k určité duchovní hierarchii, ale jako Michael-Kristus, jako tvář centrálního ducha našeho kosmu.

Z toho všeho vyplývá, že Michael je v naší době hierarchickou bytostí stojící lidstvu nejbližší, bytostí, jejímž prostřednictvím se zjevují všechny duchovní hierarchie a jejímž prostřednictvím působí síly ze sfér nad nimi a které mají svůj obraz ve zvěrokruhu v oblastech od Býka k Beranovi.

Michael byl zobrazován na staroruských ikonách jako vůdce všech nebeských vojsk a jako vyvolený reprezentant ve vztahu k lidstvu. Stejně ukazuje Rudolf Steiner na Michaela jako na hierarchického ducha, jehož bytost je „výrazem kosmu“, „výrazem světového bytí“, „zrcadlem kosmu“ (GA 26). Neboť to, co má Michael v kosmu ve své správě - kosmickou inteligenci -, není nic jiného než to, co Rudolf Steiner nazývá „vzájemná pravidla chování vyšších hierarchií“. „Co konají, jak se k sobě navzájem chovají, jací vlastně jsou, to je kosmická inteligence“ (GA 237, 8. 8. 1924).

A tak je dnes Michael také inspirátorem všech anthroposofických nauk o hierarchiích, protože v sobě nese jen tajemství jejich společného kosmického působení, ale vyjadřuje také celou svou bytostí tajemství jejich vzájemného vztahu a jejich činnosti ve službě kosmického ducha Krista-Loga.

Všechno, co zde už bylo řečeno o Michaelově zvláštním vztahu ke Kristově bytosti, nelze zvažovat jen z „duchovně-prostorového“ aspektu, jak jsme učinili výše, ale musí se to stát také z hlediska „duchovně-časového“. Toto nové stanovisko ve vztahu k Michaelově činnosti v našem kosmu vede potom k odpovědi na otázku, odkud pochází tento zvláštní vztah Michaela ke Kristově bytosti, jenž je vyjádřen tím, že se Michael už na začátku našeho zemského eónu zjevil jako sluneční nebolí, což je totéž, jako Kristův archanděl.

Pokud se Michael zjevuje jako takový už na začátku zemského eónu, musíme hledat původ vývojového stupně, kterého dosáhl od té doby, v předchozích vtěleních naší planety, a sice v epoše starého Slunce, během níž bytosti, které dnes patří k hierarchii archandělů, prodělávaly svůj „stupeň lidství“.

Jen když se takto obrátíme ke starému slunečnímu stavu, můžeme se přiblížit k tajemství původu tohoto zvláštního Michaelova vztahu ke Kristu, k tajemství, které může být vyjádřeno asi následovně: V epoše starého Slunce stál archanděl Michael, který byl vůdčím reprezentantem tehdejšího „slunečního lidstva“, ve stejném vztahu ke Kristově bytosti, v jakém k ní byl Ježíš z Nazaretu v době událostí v Palestině na Zemi. Co znamenal pro pozemské lidstvo na rozhraní věků Ježíš z Nazaretu (nathanská duše), totéž znamenala pro „lidstvo starého Slunce“ - i když samozřejmě za zcela jiných podmínek - ona bytost, která se během zemského eónu, když se Slunce vyvinulo ze stupně planetárního na stupeň bytí stálic, stala vůdčím archandělem a která od té doby působí v evoluci pozemského lidstva pod jménem Michael.

„Zasvěcencem zasvěcenců“ jednou nazval Rudolf Steiner „Ježíše, který v sobě nesl Krista“ (GA 53,16. 3.1905). Totéž bychom také mohli říci v pozemské řeči o postavení Michaela na starém Slunci, jež mu umožnilo působit už na začátku zemského eónu jako vedoucímu slunečnímu archandělu a vyslanci kosmického Krista.

Tak se stává srozumitelným také rozdíl mezi Michaellem jakožto reprezentantem sluneční inteligence a ostatními vůdčími archanděly jako správci planetárních inteligencí. Sféra vlivu těchto archandělů „v současnosti“ zasahuje ve zvěrokruhu jen k Váhám neboli, což je totéž, k duchům pohybu působícím ve světě planet: Archanděl Merkuru působí až k merkurským duchům pohybu, archanděl Marsu až k marsickým duchům pohybu a tak dále.

Jejich spojení s hvězdným kosmem a především s duchy moudrosti, kteří reprezentují jeho síly, je vyjádřeno jen prostřednictvím jejich „vzpomínky“ na staré sluneční bytí, kdy Slunce samo ještě nebylo stálicí, ale planetou. Jinými slovy: Na rozdíl od Michaela jsou všichni jmenovaní archandělé jakožto reprezentanti planetárních inteligencí omezeni současně také tím planetárním bytím, k němuž náleží, a nemají tak žádný bezprostřední přístup k hvězdné moudrosti.

Tento stav věcí může také ozřejmit Rudolfem Steinerem popsany protiklad slunečního archanděla (Michaela) a planetárních inteligencí (ostatních šesti archandělů). Tento protiklad dosáhl zvláště v pokřesťanské době velké síly, dokonce svého vrcholu, jenž byl vyvolán hlavním Michaelovým „oponentem“ v chóru archandělů, saturnským archandělem Orifielem. Neboť Orifiel chce, v protikladu k Michaelovi, zůstat jen u planetárních impulsů, které dosahují až k duchům pohybu, a to znamená, že chce své impulsy čerpat jen z „tmavého“ neboli „nočního“ zodiaku, v němž vládou zákony „železné nutnosti“ (jak také vládly až do mystéria Golgoty v celém zemském vývoji), a hvězdné impulsy získávat jen z kosmické minulosti našeho kosmu, ze vzpomínky na staré sluneční bytí.

Michael-Kristus chce naproti tomu vést lidstvo za hranice planetárního světa ke spojení s hvězdným kosmem, k přijetí současných impulsů bezprostředně ze sféry duchů moudrosti - neboli ze sféry Sofie - a tím k vědomému spojení se silami „Mystického Beránka“, jež jsou reprezentovány v našem kosmu sedmi „světlymi“ neboli „denními“ oblastmi zodiaku.

Orifiel chce vést lidstvo k úplnému podřízení se kosmické nutnosti tak, jak ji zastupovalo v dávných dobách božství Jahveho; Michael chce vést lidstvo k samostatné, tvůrčí aktivitě, vycházející z vnitřně prožité svobody v opravdu křesťanském smyslu, vést ho do té hvězdné sféry našeho kosmu, kde se člověk tím, že ovládne síly Vah ze sil duchovního člověka, může stát takovou bytostí, „ze které proudí něco, co přechází ze stadia času do stadia trvání, věčnosti“ (GA102, 27.1.1908).

V přednášce z 1. srpna 1924 (GA 237) o tom ale mluví Rudolf Steiner zvláště významným způsobem. Líčí tam, jak se ostatní archandělé takřka „smířili“ se skutečností, že lidstvo vlivem luciferských a ahrimanských sil odpadlo od duchovních světů a „Michael zůstal jediný a sám, kdo ... se s tím nechtěl smířit“ a kdo hájí stanovisko, že se lidé „dokážou pozvednout k božství“, že dokážou přijít „k uchopení božství na Zemi ve formě zbavené hříchu“.

„Člověk to nedokáže!“ - to je stanovisko šesti ostatních archandělů. A proti tomuto stanovisku se dnes staví Michael, ten, který v našem kosmu slovy Rudolfa Steinera „nejsilnějším způsobem protestoval proti pádu lidí“. A tato víra v lidstvo, v to, že „se přece dokáže pozvednout k božství“, ukazuje bezprostředně na Michaelovo spojení s celým hvězdným kosmem, v protikladu k ostatním archandělům, kteří chtějí zůstat ve sféře působnosti planetárních inteligencí. Jako „nesmírně vznešený okamžik“, jako „něco obrovsky grandiózního“ charakterizuje Rudolf Steiner to, že se Michael staví do opozice vůči šesti ostatním archandělům a zejména vůči archandělovi Saturnu Orifielovi.

Na rozdíl jejich působení v našem kosmu poukazují dokonce jména těchto dvou duchovních bytostí.

Ve starohebrejštině znamená „Orifiel“ „můj týl [je] Bůh“. Protože Orifiel obrací svou tvář zcela a pouze k planetárnímu světu (k minulosti) a působení hvězdných duchů moudrosti prožívá jen jako „vzpomínku“ na starý sluneční stav Země; není spojen s jejich činností v současnosti, takže se o něm dá oprávněně říci: pro něj působí Bůh (hvězdné hierarchie) jen „zezadu“, v jeho „týlu“, to znamená prostřednictvím sil vzpomínky.

Na rozdíl od Orifiela se Michael obrací k Bohu (k hierarchickému kosmu) svým „obličejem“. Nevzpomíná si jen na minulost, ale ptá se především neustále na působení božských sil v současnosti.

Ve starohebrejštině znamená jméno Michael otázku: „Kdo [je] jako Bůh?“ Jinými slovy: Bůh se nalézá neustále před ním, stále na něj pohlíží, a dosahuje tak životního elementu jeho kosmického bytí, přičemž pohlížení na Boha v současnosti obsahuje zárodky a cíle budoucího světového a lidského vývoje.

Proto je Michael, na rozdíl od Orifiela, celou svou bytostí obrácen k budoucnosti, k vývoji, k božským cílům světového vývoje.

„Kde věčné cíle božstev

světlo bytosti světů

darují

vlastnímu Já

k svobodnému chtění“

- těmito slovy z třetí, „michaelské“ části meditace Základního kamene je vyjádřena opravdová podstata Michaelova poslání jakožto vtělení „věčných cílů božstev“ a jakožto prostředníka mezi nimi a lidstvem. Vztah lidstva k Michaelově zjevení má v naší době rozhodující význam. Neboť pokud nebudou dostatečně velkým počtem duší přijaty jeho impulsy během jeho současné epochy vlády, pak hrozí lidstvu v příští epoše vlády Orifielovy - která začne kolem roku 2300 - jako nikdy předtím nebezpečí upadnout do „duchovního pohanství“, které vylučuje každou individuální svobodu oddat se planetárnímu životu, a odpadnout od hvězdného impulsu, který přinesl na Zemi Kristus a dnes je zastupován Michaellem, a tak ztratit možnost svobodného kosmického tvoření.

Ve vyšších světech si udržuje Michael jako jediný víru v pozemské lidstvo. Protože tato víra je pro něj neotřesitelným následkem jeho služby kosmické Kristově bytosti, jež spojila mystériem Golgoty své nebeské osudy s lidstvem.

Proto také věrnost Michaelovu impulsu, jak ji dnes představuje anthroposoficky orientovaná duchovní věda, není nic jiného než neustálá věrnost Kristovu impulsu v oné formě, ve které chce v současné epoše působit mezi lidmi. A síla konat to, co je správné, stejně jako odvaha otevřeně a beze strachu pohlédnout na rostoucí sílu mocností, které odporují opravdovému vývoji lidstva, v nás musí být posílena silou a odvahou Michaelovou, který neustále a ve všech sférách své kosmické působnosti drží draka pod svými nohama, neboť tímto bojem nereprezentuje jen sama sebe, ale celý hierarchický kosmos, přičemž tak neprojevuje jen svou vlastní vůli, ale vůli toho, jehož je ve vesmíru tváří.